

ЛЕКСИКОЛОГІЯ І ЛЕКСИКОГРАФІЯ

УДК 811.161.1

СПІВВІДНОШЕННЯ СИНТЕТИЗМУ Й АНАЛІТИЗМУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

БАГАН М. П.

доктор філологічних наук, професор
Київський національний лінгвістичний університет
mtbagan@ukr.net

У статті проаналізовано співвідношення синтетизму й аналітизму в сучасній українській лінгвістичній термінології. Установлено домінування аналітичного термінотворення, визначено переваги й недоліки термінів-словосполучень, з'ясовано передумови вибору аналітичного способу термінотворення.

Дослідження виконано за допомогою методу спостереження та описового методу. Принагідно застосовано структурний метод (для аналізу структури термінів) та метод функційного аналізу (для визначення функційних переваг термінів).

Попри домінування аналітичних термінів у сучасному українському мовознавчому дискурсі відзначено тенденцію до їхньої синтетизації, що виявляється у появі однослівних відповідників, термінів-комполітів та абревіатур. Обґрунтовано висновок: синтетизації термінів-словосполучень сприяють комунікативні потреби динамізації мовлення, а також те, що вона відповідає домінуючим синтетичним моделям українського словотворення. Вибір синтетичної чи аналітичної моделі терміна в лінгвістичному дискурсі залежить від прагматичних намірів мовця, його стилістичних уподобань. Подано практичні рекомендації: уникати як надміру аналітичних громіздких конструкцій, так і неоднозначних синтетичних термінів.

Ключові слова: термін, термінотворення, аналітизація, синтетизація, лінгвістичний дискурс.

CORRELATION BETWEEN SYNTHETISM AND ANALYTISM IN MODERN UKRAINIAN LINGUISTIC TERMINOLOGY

BAHAN Myroslava Petrivna
Doctor of Sciences (Philology), Professor
Kyiv National Linguistic University
mtbagan@ukr.net

Introduction. The relevance of the proposed article is due to the need for a comprehensive study of the signs of synthetism and analytism in modern Ukrainian literary language, in particular, on the material of linguistic terminology. This will make it possible to clarify the information on the relation between synthetism and analyticity in the modern Ukrainian language, as well as to clarify the peculiarities of modern Ukrainian terminology, which is constantly searching for the most effective ways of nominating scientific concepts. To find out the relation between synthetism and analytism is important not only for the exact typological qualification of the language, but above all for ascertaining the priority trends in its development.

The **purpose.** The paper aims at the studying of the correlation between synthetism and analytism in modern Ukrainian linguistic terminology.

Methods. The investigation is grounded on the observation method and descriptive method, structural method (for the analysis of the structure of terms) and the method of functional analysis (to determine the functional advantages of the terms).

Results. The article proves the productivity of analytical linguistic terms, since they reveal a number of advantages, in particular a high degree of semantic accuracy of the nomination of the scientific concept; motivation; less probability of polysemy development, which is not desirable for terminology; a high level of semantic connections that promote hierarchy and systematization of terminology.

Despite the dominance of analytical terms in contemporary Ukrainian linguistic discourse, a tendency towards their synthesizing is revealed, which is manifested in the emergence of one-word correspondences, terms-composites and abbreviations. The paper proves: synthesizing of terms-phrases are promoted by the communicative needs of speech dynamics, as well as the fact that it corresponds to the dominant synthetic models of Ukrainian word-formation.

Conclusion. The author emphasizes that neither synthesizing nor analytizing is a purely positive or purely negative trend. Analytical terms provide semantic transparency, clarity, academic presentation, synthetic – contribute to the dynamics of communication. The choice of a synthetic or analytical model of a term in linguistic discourse depends on the pragmatic intentions of the speaker, his stylistic preference.

The paper suggests practical recommendations to avoid as excessive analytical cumbersome term construction, as well as ambiguous synthetic terms.

Key words: term, term derivation, analytizing, synthesizing, linguistic discourse.

Формулювання проблеми та обґрунтування актуальності її розв’язання. Українську мову традиційно уналежнюють до синтетичних мов з певними ознаками аналітизму. Співвідношення синтетизму й аналітизму дуже гнучке, оскільки залежить від багатьох зовнішніх, внутрішньомовних, комунікативно-прагматичних факторів. Актуальність статті зумовлена необхідністю всебічного вивчення динамічних процесів у номінативній сфері української мови. Це дасть змогу уточнити відомості про співвідношення синтетизму й аналітизму в сучасній українській мові, а також увиразнить особливості сучасного українського термінотворення, яке перебуває в постійному пошуку якомога ефективніших способів номінації наукових понять. З’ясувати співвідношення синтетизму й аналітизму важливо не лише для точної типологічної кваліфікації мови, а й передусім для встановлення пріоритетних тенденцій у її розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема співвідношення синтетизму й аналітизму в українській мові цікавила багатьох дослідників (Вихованець, Городенська, 2004; Дубова, 2009; Ажнюк, 2011; Тараненко, 2016; Кислюк, 2014 та ін.). Більшість із них визначає типологічні ознаки мови переважно на основі аналізу одиниць морфологічного та синтаксичного рівнів мови, оскільки аналітизм пов’язаний саме з розщепленим вираженням мовної семантики. Науковці беруть до уваги специфіку творення категорійних форм різних частин мови, особливості їхнього функціонування в реченні, формування аналітичних синтаксичних морфем та ін. На основі аналізу цих параметрів морфологічну систему сучасної української мови кваліфікують “як синтетичну в основних виявах, але з виразними ознаками аналітизму” (Вихованець, Городенська, 2004, с. 42). Синтетизм убачають у перевазі однокомпонентних відмінюваних форм, тоді як аналітичним формам відводять допоміжну, компенсаційну роль, оскільки вони сприятимуть “заповненню тих лакун у категорійних парадигмах або парадигмах окремих лексем, на які не поширюється синтетичне формотворення” (Дубова, 2009, с. 65).

Установлення типологічних ознак української мови лише на основі дослідження її граматичної системи не дає повної картини про співвідношення в ній синтетизму й аналітизму. Уважаємо доречним урахувати також особливості вияву цих ознак у сфері термінологічної номінації, зокрема мовознавчих понять.

Мета статті – проаналізувати співвідношення синтетизму й аналітизму в сучасній українській лінгвістичній термінології. Для її досягнення передбачено виконати такі завдання: 1) визначити функціональні переваги й недоліки синтетичних і аналітичних термінів; 2) з’ясувати причини аналітизації й синтетизації української лінгвістичної термінології; 3) порівняти

співвідношення синтетизму й аналітизму у сфері лінгвістичної термінології з особливостями кореляції їх на морфологічному рівні мови; 4) подати практичні рекомендації щодо вибору синтетичної / аналітичної форми терміна.

Виклад основного матеріалу. 3-поміж чотирьох базових способів збагачення термінології: 1) термінологізація загальноживаної лексики (вторинна номінація); 2) запозичення, калькування; 3) деривація (морфологічне термінотворення); 4) синтаксичний спосіб (аналітичне термінотворення) – дедалі більшої продуктивності набуває останній, що й засвідчує аналітизацію наукової термінології. За підрахунками дослідників, багатоконпонентні терміни становлять “понад 70 % ... у різних термінологічних системах” (Панько, 1994, с. 138).

За будовою аналітичні мовознавчі терміни дуже різноманітні. Найпростіші з них мають форму простого словосполучення, утвореного на основі узгодження прикметника з іменником – назвою родового поняття, пор.: *регресивна асиміляція, словотвірний аналіз, твірна основа, вільний корінь, синтаксичний зв'язок, прямий додаток, узгоджене означення, складений підмет, складне речення, поширене речення, повне речення, односкладне речення, просторові відношення, пряма мова, відносний займенник, адвербіальна деривація, оцінна конотація, віддієслівний дериват, локативні дієслова, перехідне дієслово, антропоморфна метафора, предикативний прислівник, називний відмінок, мовна норма, синтаксична функція, адресатна синтаксема, повне узгодження, словозмінна парадигма, надфразна єдність, обернений період, словотвірний тип, парний сполучник, збірний числівник, видова пара, доконаний вид, майбутній час, умовний спосіб, субстанціальна синтаксема* та ін. Менш поширені двокомпонентні терміни, що сформувалися на основі прилягання залежного компонента до іменника – назви родового поняття, пор.: *категорія роду, категорія відмінка, категорія стану, категорія аспектуальності, обставина допусту, прислівник часу, предикат стану, суб'єкт дії, відношення зумовленості, відношення належності, відношення похідності, асиміляція за дзвінкстю, назви істот, грамема роду* та ін.

На основі двокомпонентних термінів з часом розвинулися трикомпонентні. Серед них домінують ті, два компоненти яких пов'язані з третім формою узгодження, пор.: *односкладне безособове речення, віддієслівна адвербіальна деривація, підрядний синтаксичний зв'язок, допустові семантико-синтаксичні відношення, продуктивний словотвірний тип, відіменниковий предикативний прислівник, орфографічна мовна норма, когнітивна антропоморфна метафора, інструментальна субстанціальна синтаксема* та ін. Проте досить уживані й трикомпонентні терміни, утворені різними формами зв'язку – узгодженням та керуванням (пор.: *службова частина мови, семантико-синтаксична структура речення, морфемна структура слова, концептуальна картина світу, вищий ступінь порівняння, актуальне членування речення, неозначена форма дієслова* та ін.) або приляганням та узгодженням (пор.: *компонент квантитативної семантики, дієслова фізичної дії, дієприкметник пасивного стану, дієслово минулого часу, іменники спільного роду, дієслова неповної парадигми* та ін.).

Багатоконпонентні терміни, що складаються з чотирьох–семи компонентів, поєднаних різними формами зв'язку, представлені в українській лінгвістичній термінології найобмеженіше. Імовірно, це зумовлено громіздкістю їхньої структури та часозатратністю оперування ними. За нашими спостереженнями, особливо складні номінації – в терміносистемі синтаксису сучасної української літературної мови, пор.: *складнопідрядне речення нерозчленованої структури з підрядною присубстантивно-атрибутивною частиною; складнопідрядне речення займенниково-співвідносного типу несиметричної структури; безсполучникове складне речення з недиференційованим синтаксичним зв'язком між частинами; валентно зумовлений керований другорядний член речення об'єктної семантики; складений дієслівний головний член односкладного речення*. Цілком логічно, що відображення специфіки складних синтаксичних конструкцій потребує розлогих термінних назв.

Зростання аналітизму в українській мові пояснюють загальною тенденцією розвитку мов у бік аналітизації, ускладненням ментальної сфери людства, що зумовлює перевагу аналітичних форм експлікації, впливом європейських мов, передусім англійської, функціональною перевагою аналітичних форм, які забезпечують чітке й точне вираження семантики.

Цікаво, що ставлення до аналітизації української мови в науковців різне. Дехто вважає цей процес об'єктивним і таким, що відповідає загальній тенденції розвитку синтетичних мов. За визначенням О.А. Дубової, від середини ХХ ст. аналітизація набула статусу "універсальної" перспективи розвитку синтетичних мов (2009, с. 82). Натомість інші стурбовані невмотивованим зловживанням аналітичними книжними конструкціями саме в не книжних стилях, оскільки це призводить до "стильової деформації сучасної української мови" (Ажнюк, 2011, с. 39).

У сфері термінотворення аналітизацію вважаємо цілком логічною і вмотивованою, оскільки терміни-словосполучення виявляють низку переваг:

1. Їх вирізняє високий ступінь семантичної точності найменування наукового поняття, оскільки вони не просто називають певне поняття, а й указують на якусь принципову його ознаку (пор.: *мотивована основа, концептуальна метафора, вторинна номінація, індивідуально-авторський неологізм, порівняльний зворот, міжмовні омоніми*).

2. Терміни-словосполучення переважно мотивовані опорним компонентом.

3. У термінів-словосполучень менша ймовірність розвитку полісемії, що не бажано для термінології.

4. Терміни-словосполучення мають вищий рівень системності, оскільки вони чітко співвідносяться з терміном-гіперонімом (родовим поняттям), від якого утворені, і терміном – гіпонімом (видовим поняттям), пор.: *речення* (гіперонім) → *односкладне речення* → *односкладне безособове речення* (гіпонім). Вони легко формують також антонімійні відношення (*односкладне речення* – *двоскладне речення*; *похідна основа* – *непохідна основа*; *повна парадигма* – *неповна парадигма*; *власна назва* – *загальна назва*; *доконаний вид* – *недоконаний вид*). Усе це сприяє ієрархізації та систематизації термінології.

5. Терміни-словосполучення мають високу здатність до подальшого термінотворення за рахунок додавання нових характеристикних компонентів (пор.: *предикат* → *предикат стану* → *предикат фізичного стану / предикат внутрішнього стану / оцінний предикат стану*).

У функціонуванні синтетичних і аналітичних термінів немає принципових відмінностей. Усі вимоги, які науковці висувають до термінів узагалі, а саме вимоги: семантичної точності, прозорості, однозначності, стилістичної нейтральності, відповідності нормам, конвенційності, системності, дериваційного потенціалу, – стосуються також і термінологічних словосполучень.

Водночас багатокомпонентні терміни мають і деякі негативні ознаки. Це громіздкість структури й відповідно часозатратність уживання та сприйняття їх. Потрібно дуже уважно оперувати багатокомпонентними термінами, що утворені різними формами синтаксичного зв'язку й складаються більше ніж з чотирьох компонентів, пор.: *складнопідрядні речення нерозчленованої структури з підрядною присубстантивно-атрибутивною частиною; валентно зумовлений керований другорядний член речення об'єктної семантики; складений дієслівний головний член односкладного речення*. Отже, аналітичне термінотворення забезпечує прозору, але іноді громіздку номінацію лінгвістичних понять.

Незручність уживання багатокомпонентних термінів породжує тенденцію до їх спрощення, заміни простішими, а саме однокомпонентними відповідниками, пор.: *лексична одиниця* → *лексема*; *похідна одиниця* → *дериват*; *носій предикативності* → *предикатив*; *носій негачії* → *негатор*; *детермінантний другорядний член речення* → *детермінант*; *компонент із кількісним значенням* → *квантитатив*; *імперативне висловлення* → *імператив*; *титальне висловлення* → *квестив*; *контрастивна лінгвістика* → *контрастивістика*; *запозичення з німецької мови* → *германізм*; *стилістично маркована одиниця* → *стилістема*.

Характерно, що аналітичні терміни здебільшого поєднують компоненти різного походження – питомі й іншомовні, тобто відображають освоєння іншомовної термінології, тоді як їхні синтетичні відповідники – це переважно запозичені терміни. Ними зручніше оперувати, але аналітичні терміни з питомими лексемами – легше сприймати. Останні більш описово називають наукове поняття, виділяючи його семантичні складники. Наявність питомих компонентів теж важлива. Попри те що в умовах глобалізації сучасної науки особливої популярності набувають терміни-інтернаціоналізми, багато мовознавців віддає перевагу питомим термінам та освоєним термінам іншомовного походження з огляду на їхню прозорість, доступність, органічність в українськомовному науковому дискурсі. Аналіз лінгвістичних праць із семантичного синтаксису, комунікативної лінгвістики та стилістики сучасної української мови засвідчив паралельне використання однокомпонентних термінів іншомовного походження та питомих термінів-словосполучень з певною тенденцією до розвитку української лінгвістичної термінології на національній мовній основі (Баган, 2015, с. 13).

Паралельне функціонування аналітичних та синтетичних термінів зумовлене різними комунікативними настановами автора: аналітичним формам віддають перевагу, коли прагнуть точності, більшої книжності, академізму викладу; синтетичні – більш релевантні в умовах економії часу й засобів, а також у ситуаціях неформального професійного спілкування.

Для посилення книжності й академізму викладу деякі автори вдаються до семантично надлишкових аналітичних конструкцій, що ускладнює сприйняття мовлення. Наприклад у реченні: *У галузі мовознавства сформувалося декілька підходів до витлумачення когнітивного дисонансу* компонент *у галузі* надлишковий, якщо попереду не йдеться про галузевий поділ наук. Достатньо написати: *У мовознавстві сформувалося декілька підходів до витлумачення когнітивного дисонансу*. Або в реченні: *Адаптація запозиченої лексики відбувається внаслідок процесів транслітерування, транскрибування, гібридизування та ін.* автор невмотивовано використовує слово *процесів*, оскільки лексеми *транслітерування, транскрибування, гібридизування* містять суфіксально виражене значення процесу. Отже, варто було написати: *Адаптація запозиченої лексики відбувається внаслідок транслітерування, транскрибування, гібридизування та ін.*

Загалом українська мова має достатні словотворчі ресурси для синтетичного оформлення складних наукових понять. Це спостерігаємо в численних мовознавчих термінах-інноваціях, які дедалі частіше вживають на позначення досить складних понять, пор.: *одієслівлення* – набуття граматичних ознак дієслова; *зневизначення* – втрата або послаблення певних диференційних ознак; *знеособленість* – ознака за відсутністю значення особи; *суржикомовець* – людина, яка розмовляє суржиком; *унезалеження* – спростування залежності між мовними явищами й процесами; *безпідметовість* – ознака конструкції за відсутністю підмета, *оіноземлення* – надання чомусь ознак іноземної мови.

Тенденцію до синтетизації мовознавчої термінології відображають також численні терміни-юкстапозити, утворені словоскладанням. Цілком очевидна їхня корелятивність із термінами-словосполученнями, пор.: *термінні словосполучення – терміни-словосполучення; синонімійні терміни – терміни-синоніми*. За визначенням Н. Ф. Клименко, “словотворча структура складного слова перебуває під значним впливом синтаксичної структури еквівалентних складним словам словосполучень” (1984, с. 243), а Л. П. Кислюк вважає юкстапозити аналітичними утвореннями і за змістом, і за формою (2014, с. 209), проте на тлі словосполучень вони все одно постають більш цілісними номінативними одиницями.

У сучасній українській лінгвістичній термінології поширені два типи юкстапозитів:

1) юкстапозити з постпозитивним розташуванням характеристизаційного компонента, що перебувають у родо-видових відношеннях з опорним терміном, пор.: *терміни-словосполучення, терміни-синоніми, репліка-стимул, словник-тезаурус, іменник-комполит, іменник-юкстапозит, мова-джерело, мова-сприймач, слово-символ, слово-паразит;*

2) юкстапозити з початковим розташуванням характеристичного компонента, що набули останнім часом значного поширення, пор.: *інтернет-дискурс, медіа-дискурс, дискурс-аналіз, контент-аналіз, концепт-ідея, мінус-характеристики*.

Поширенню останніх сприяє вплив англійської мови, у якій іменник у препозиції до іншого іменника виконує атрибутивну функцію, тоді як в українській мові спеціалізованим засобом вираження атрибутивності є прикметник. Українською мовою природніше звучать усе-таки аналітичні терміни у формі словосполучень, пор.: *інтернетний дискурс, дискурсний аналіз, негативні ознаки*. Конструкції з двох іменників, на думку дослідників, “деформують системно зумовлену граматичну норму української літературної мови виражати атрибутивність за допомогою прикметника – спеціалізованого засобу реалізації ознаковості та обмежують відіменникове творення прикметників, що дає підстави констатувати їхній деструктивний вплив на українське прикметникове словотворення” (Городенська, 2013, с. 4). Час покаже, чи стримають рекомендації фахівців зумовлене впливом англійської мови словоскладання з початковим розташуванням характеристичного компонента в термінотворенні. Загалом у мовознавчій термінології їх поки що небагато.

Синтетизацію простежуємо також у заміні аналітичних лінгвістичних термінів термінами-композиціями, що постали внаслідок основокладання та уламкової аббревіації, пор.: *термінна система – терміносистема, концептуальна сфера – концептосфера, телевізійний дискурс – теледискурс, телевізійний онім – телеонім, лінгвістичний термін – лінгвотермін*.

Формування композитів та складноскорочених слів на базі термінів-словосполучень спричинене комунікативною потребою в спрощенні, лаконізації термінів, що відповідає потребам мобільності сучасного стрімкого життя.

Синтетизація термінної лексики означає формальну компресію аналітичних термінних словосполучень, що відбувається трьома способами:

1) унаслідок афіксальної деривації (*знеросійщення ← вилучення ознак російської мови; безпідметовість ← відсутність підмета в структурі речення*);

2) унаслідок добору до терміна-словосполучення однослівного синоніма (*спонукальне висловлювання – імператив; зіставне мовознавство – контрастивістика; запозичення з тюркських мов – тюркізм*);

3) унаслідок компресії терміна-словосполучення в юкстапозит, композит чи аббревіатуру (*інноваційний фразеологізм → фразеологізм-інновація; термінна система → терміносистема; функціонально-семантичне поле → ФСП; складнопідрядне речення → СПР*).

Деякі дослідники вважають композити та аббревіатури синтетичними лише за формою, але аналітичними за змістом, оскільки семантично вони корелюють із словосполученнями (Кислюк, 2014, с. 210). Безперечно, композити й аббревіатури перебувають у відношеннях похідності з термінами-словосполученнями, але визнання їх аналітичними за змістом, на нашу думку, є дискусійним. Більшість термінів, і навіть однокомпонентні, позначає складні поняття, які можна інтерпретувати лише у формі словосполучення, пор.: *безособовість ← відсутність граматичного значення особи; валентність ← здатність слова визначати кількість і якість залежних від нього словоформ*. Семантика загалом аналітична, передбачає певний набір сем, тому розмежування синтетичних і аналітичних одиниць вважаємо вмотивованим лише на рівні їхнього оформлення.

Цілком очевидно, що сучасний лінгвістичний дискурс демонструє тенденцію до паралельного функціонування структурно різних термінів-синонімів: словосполучень, юкстапозитів, композитів та аббревіатур, пор.: *фразеологічна одиниця – фразеоодиниця – фразеологізм – фразема – ФО; концептуальна сфера – концептосфера – КС; колірний компонент – кольороназва – колоронім; тезаурусний словник – словник-тезаурус – тезаурус*.

Варто пам'ятати, що компресія форми сприяє лаконізації, низькій часозатратності вживання терміна, проте вона обернено пропорційна його чіткості й прозорості. Що компактнішим є термін (наприклад, термін-аббревіатура), то менш він прозорий й однозначний. Найістотношою – аббревіаційною – компресією зазнають здебільшого широкоживані, популярні терміни, аббревіатури яких стали узвичаєними, пор.: *фразеологічна одиниця* → *ФО*; *лексико-семантичний варіант* → *ЛСВ*; *мовна картина світу* → *МКС*. Проте деякі аббревіатури внаслідок своєї лаконічності виявляються багатозначними. У мінімальних контекстах за відсутності списку умовних позначень можуть виникнути проблеми з інтерпретацією їх, пор.: *КС* – *концептуальна сфера* чи *концептуальна схема*? *ЛСГ* – *лексико-семантична група* чи *лексико-словотвірне гніздо*? *СР* – *синонімний ряд* чи *складне речення*? Отже, компресія форми потребує зважено підходу: не припустимо самостійне вживання аббревіатур без початкового розшифрування їх, не варто зловживати індивідуально-авторськими аббревіатурами в межах окремого дослідження, оскільки це ускладнює його сприйняття.

Паралельне функціонування аналітичних і синтетичних лінгвістичних термінів фактично означає розвиток синонімії, яку вважають небажаною для термінної лексики, оскільки це суперечить основній вимозі до терміна – один термін повинен відповідати одному науковому поняттю. Проте синонімія, що розвивається внаслідок синтетизації аналітичних термінів не така загрозлива, оскільки пов'язана з формальним позначенням понять і переважно не зачіпає їхньої семантичної інтерпретації. Паралельне функціонування структурно різних, але семантично тотожних термінів свідчить про динаміку термінотворення й пошуки науковцями якомога зручнішого термінного інструментарію.

Можливість паралельного використання синонімії, структурно різних термінів може й негативно позначатися на терміновживанні, зокрема призводити до ототожнення семантично близьких, але все-таки не ідентичних термінних назв. Наприклад, деякі автори вважають синонімії терміни *граматичне значення слова* й *грамема* (Кочерган, 1999, с. 89), тоді як в інших сучасних мовознавчих працях їх розмежовують: грамеми кваліфікують як “формальні позначки”, тобто формальні компоненти – носії граматичних значень, що формують ту чи ту граматичну категорію (Вихованець, Городенська, 2004, с. 43). Однокомпонентний термін *імператив* корелює з двома аналітичними термінами *форма наказового способу* та *спонукальне висловлення*. Цілком очевидно, що аналітичні терміни точніше передають позначувані поняття. Отже, важливо пильнувати, щоб прагнення до спрощення, компресії наукової термінології не спричиняло її сплутування, невмотивованого узагальнення й ототожнення.

Попри відзначену тенденцію до синтетизації, залишається величезна кількість аналітичних термінів, які не можна спростити, особливо термінів на позначення містких або вузькоспеціалізованих понять. Їхнє аналітичне оформлення об'єктивно зумовлене й науково виправдане.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Українська лінгвістична термінологія, на відміну від морфології та синтаксису української мови, засвідчує кількісну перевагу аналітичних термінів, що об'єктивно зумовлено аналітичністю наукового пізнання, його тяжінням до чіткості та прозорості.

На тлі кількісної переваги аналітичних термінів увиразнюється тенденція до їх синтетизації, що полягає в появі однослівних відповідників, термінів-комполітів та аббревіатур. Синтетизації термінів-словосполучень сприяють комунікативні потреби динамізації мовлення, а також те, що вона відповідає домінантним синтетичним моделям українського словотворення.

Ні синтетизація, ні аналітизація не є суто позитивною чи суто негативною тенденцією. Синтетичні та аналітичні терміни мають свої переваги й вади. Аналітичні терміни забезпечують семантичну прозорість, чіткість, академізацію викладу, синтетичні – сприяють динаміці спілкування. Вибір синтетичної чи аналітичної моделі терміна в лінгвістичному дискурсі

залежить від прагматичних намірів мовця, його стилістичних уподобань. Але важливо уникати як надміру аналітичних громіздких конструкцій, так і неоднозначних синтетичних термінів.

ЛІТЕРАТУРА

- Ажнюк, Л. В. (2011). Стильова деформація в українському мовленні російсько-українських білінгвів. *Мовознавство*, 2, 38-46.
- Баган, М. П. (2015). Нові тенденції у формуванні сучасної української синтаксичної термінології. *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ*, 31, 9-13.
- Вихованець, І., & Городенська, К. (2004). *Теоретична морфологія української мови*. Київ: Пульсари.
- Городенська, К. (2013). Нові явища та процеси в українському словотворенні: динаміка чи деструкція словотвірних норм? *Українська мова*, 2, 3-12.
- Дубова, О. А. (2009). Перспективи структурно-типологічних змін української і російської мов. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія : Мовознавство*, 17, 15(1), 82-89.
- Кислюк, Л. П. (2014). Явище аналітизму в сучасній українській словотвірній номінації. *Мовні і концептуальні картини світу*, 48, 209-216.
- Клименко, Н. Ф. (1984). *Словотворча структура і семантика складних слів у сучасній українській мові*. Київ: Наукова думка.
- Кочерган, М. П. (1999). *Загальне мовознавство*. Київ: Академія.
- Панько, Т. І., Кочан, І. М., Мацюк, Г. П. (1994). *Українське термінознавство*. Львів: Світ.
- Тараненко, О. О. (2016). Тенденції до синтетизму в сучасній українській літературній мові (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія*, 19 (2), 91-100.

REFERENCES

- Azhniuk, L. V. (2011). Stylova deformatsiia v ukrainskomu movlenni rosiisko-ukrainskykh bilinhviv [Stylistic deformation in the Ukrainian language of the Russian-Ukrainian bilingualisms]. *Movoznavstvo*, 2, 38-46 [in Ukrainian].
- Bahan, M. P. (2015). Novi tendentsii u formuvanni suchasnoi ukrainskoi syntaksyschnoi terminolohii [New trends in the formation of modern Ukrainian syntactic terminology]. *Naukovyi visnyk kafedry Yunesko KNLU*, 31, 9-13 [in Ukrainian].
- Vykhovanets, I., & Horodenska, K. (2004). *Teoretychna morfolohiia ukrainskoi movy* [Theoretical morphology of the Ukrainian language]. Kyiv: Pulsary [in Ukrainian].
- Horodenska, K. (2013). Novi yavyshecha ta protsesy v ukrainskomu slovotvorenni: dynamika chy destrukttsiia slovotvirnykh norm? [New phenomena and processes in Ukrainian word formation: the dynamics or destruction of word-formation norms?] *Ukrainska mova*, 2, 3-12 [in Ukrainian].
- Dubova, O. A. (2009). Perspektyvy strukturno-typolohichnykh zmin ukrainskoi i rosiiskoi mov [Prospects of structural-typological changes of Ukrainian and Russian languages]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Seriiia : Movoznavstvo*, 17, 15 (1), 82-89 [in Ukrainian].
- Kysliuk, L. P. (2014). Yavysheche analityzmu v suchasni ukrainskii slovotvirnii nominatsii [The phenomenon of analyticism in the modern Ukrainian word-building nomination]. *Movni i kontseptualni kartyny svitu*, 48, 209-216 [in Ukrainian].
- Klymenko, N. F. (1984). *Slovotvorcha struktura i semantyka skladnykh sliv u suchasni ukrainskii movi* [Word-forming structure and semantics of complex words in modern Ukrainian language]. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Kocherhan, M. P. (1999). *Zahalne movoznavstvo* [General linguistics]. Kyiv: Akademiia, [in Ukrainian].

- Panko, T. I., Kochan, I. M., & Matsiuk H. P. (1994). *Ukrainske terminoznavstvo [Ukrainian Terminology]*. Lviv: Svit [in Ukrainian].
- Taranenko, O. O. (2016). Tendentsii do syntetyzmu v suchasni ukrainskii literaturnii movi (kinets XX – pochatok XXI st.) [Trends in synthetism in the modern Ukrainian literary language (the end of the XX – the beginning of the XXI century)]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho linhvistychnoho universytetu. Seriia Filolohiia*, 19 (2), 91-100 [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції 28.02.2019 р.

Ухвалено до друку 19.04.2019 р.